

Babel

Maandblad van de Faculteit der Geesteswetenschappen UvA • Jaargang 18 • nummer 1 • September 2009

Paulien Cornelisse
is helemaal weg van taal

Opinie: De gekleurde bijsmaak
van het begrip allochtoon

Studenten en hun
buitenschoolse activiteiten

'De tweets van Marco Borsato zijn hilarisch!'

Paulien Cornelisse:

‘Ik wilde mensen vooral een leuk boekje bezorgen’

Het is nog vroeg als Paulien Cornelisse op flipflops het Westergasterrein op komt lopen. Eenmaal aangeschoven bestelt ze een scone en een cappuccino. ‘Sorry, ik heb nog niet ontbeten.’ Tijdens het gesprek verontschuldigt ze zich af en toe als ze met volle mond antwoordt. De nuchtere en vooral ontspannen entree en houding blijken typerend voor Paulien. Toch lijkt haar leven momenteel stormachtig: haar boek *Taal is zeg maar echt mijn ding* is inmiddels een bestseller, daarnaast maakt ze theater, schrijft ze columns en is ze sinds kort te zien in de talkshow *De Tafel van 5*.

Tekst: Femke Essink en Sophie Reinders

Beeld: Thomas Huisman

We hebben je leren kennen als schrijfster, maar je hebt je ook altijd al beziggehouden met het maken van theater. Zo speelde je o.a. bij Comedy Train. Over vrouwen bestaat het vooroordeel dat ze niet grappig kunnen zijn. Had jij daar last van?

‘Aanvankelijk vond ik het heel leuk, pas later kreeg ik het moeilijk. Het probleem met stand-upcomedy is dat er altijd vijf mensen per avond optreden en je altijd beoordeeld wordt in verhouding tot de anderen. Omdat ik altijd de enige vrouw was, was ik meteen “de vrouw van de avond” en dan wordt er verwacht dat je grappen maakt over hoe het is om vrouw te zijn. Ik denk er dus werkelijk nóóit over na hoe het is om vrouw te zijn. Dat vond ik moeilijk, en daarnaast had ik voor mezelf nog niet helder genoeg wat ik eigenlijk wilde zeggen. Als je dat eenmaal weet, maakt het niet uit of je een goede of een slechte avond hebt, want je vertelt wat je graag wilt vertellen. Ik wist dat dus niet, en dat maakte me kwetsbaar. Daarom ben ik gestopt.’

Maar vrouwen kunnen dus wel grappig zijn? Ze zijn op de cabaretpodia nog steeds in de minderheid.

‘Natuurlijk zijn vrouwen grappig! Ik kan echt het hardst lachen met mijn vriendinnen. Ik vind vrouwen absoluut niet minder grappig, maar er zijn er wel weinig die dat op een podium willen laten zien, misschien ook minder die er op een podium mee wegkomen. Dat heeft te maken met het feit dat veel publiek er niet op zit te wachten. Dat moet je al overwinnen.’

In hoeverre ben je op dit moment zelf bezig met het podium?

‘Ik heb net een week in Frankrijk aan nieuwe dingen gewerkt. Ik werkte op een kunstzinnige camping met Nederlanders. Dat klinkt fout, maar het is echt heel erg leuk! Aan het einde van de week heb ik een voorstelling gespeeld en ik heb nog twee dagen schrijfses gegeven. Nu ga ik eerst in reprise met *Dagbraken* en dan in het seizoen 2010-2011 in première met mijn nieuwe theatershow.’

*Je bent ook druk met schrijven, vooral over taal. Je eerste boek *Taal is zeg maar echt mijn ding* opent*

met: ‘Wees maar niet bang, het gaat niet over jou.’ Het stelt ons niet gerust; stiekem durven we niets tegen je te zeggen...

‘Geen zorgen! Als jullie straks het bandje afluisteren, dan zul je zien dat ik al die dingen die ik in mijn boek noem, allemaal zelf ook zeg.’

Gelukkig. In je boek constateer je dat mensen bijna altijd iets anders zeggen dan ze bedoelen. Waarom is dat toch?

‘Ik denk dat het uiteindelijk komt omdat we allemaal aardig willen zijn. Dat is natuurlijk leuk, maar het heeft wel tot gevolg dat alles steeds meer

maar de mechanismen zullen hetzelfde blijven. Ik schrijf bijvoorbeeld over het fenomeen dat je een uitspraak heel stom kan vinden, tot je ‘m ineens hoort uit de mond van een leuk persoon; dan wordt die uitspraak ook ineens leuk. Zoiets zal blijven bestaan.

Ik wilde mensen vooral een leuk boekje bezorgen. Er zijn overigens wel mensen die mij mailen en zeggen dat ik precies al hun ergernissen verwoord, terwijl ik veel dingen die ik opmerk juist heel leuk vind, niet ergerlijk. Wat ik eigenlijk wel echt zou willen bereiken is dat als mensen zich ergens aan ergeren, ze eens bij zichzelf te rade

‘Als kinderen broterham zeiden, dacht ik: nee, het is bóterham.’

ingekleed wordt. Je zegt bijvoorbeeld nooit “wat een lelijke jurk” tegen iemand, dus op een gegeven moment gingen mensen dingen zeggen als “o, wat een aparte jurk”. Inmiddels weten we allemaal dat “apart” betekent dat je de jurk gewoon lelijk vindt; daar moet je dan weer een nieuwe verhullende term voor verzinnen. Net als buitenlander, allochtoon, nieuwkomer, die hele rits. Het komt denk ik voort uit een soort drang om elkaar niet te kwetsen en dat vind ik wel mooi. Ik denk dat taal maar voor een heel klein gedeelte de functie heeft om informatie over te dragen en voor een heel groot deel een soort sfeer maken is: wij hebben het leuk.’

Je boek houdt lezers een spiegel voor en laat ze nadenken over waarom ze bepaalde dingen zeggen. Naast het feit dat het iets over taal zegt, gaat het ook over mensen en hoe zij functioneren. Is je boek eigenlijk geen maatschappelijk relevante, verkapte moderne zedenschets?

‘Dat was in elk geval niet de opzet. Ik ga er vanuit dat mensen op zich niet heel erg veranderen. Bij een zedenschets denk ik aan iets wat nu zo is en over tien jaar heel anders, maar ik denk dat wat ik beschrijf in principe blijft bestaan. Hoe we dingen zeggen zal altijd blijven veranderen,

gaan waarom ze zich ergeren. Vaak zegt dat veel over henzelf.’

Van huis uit ben je psychologe. Denk je dat die combinatie van herkenbare observaties, humor en psychologie de sleutel tot het succes van je boek is?

‘Ik vind het moeilijk om het succes te verklaren. Ik denk dat mensen de dingen die ik beschrijf herkennen en dat ik misschien net een stap verder ga in het psychologisch analyseren van wat ik zie, waar dingen vandaan komen. En (lachend): ik denk ook dat de titel heel goed is. En de voor-kant natuurlijk.’

Waar komt jouw voorliefde voor taal vandaan?

‘Het valt me gewoon op. Toen ik kleuter was, werkte het al zo. Als kinderen “broterham” zeiden, dacht ik: nee, het is bóterham. Het is er altijd al geweest.’

Een onderzoekende aard, waarschijnlijk: je hebt ooit ook de Nationale Wetenschapsquiz gewonnen...

‘Ja, bizar, hè! Ik weet niet hoe het kan. Ik deed mee aan die wedstrijd in de *VPRO Gids* en won ineens. Toen ben ik als prijs nog drie weken naar Brazilië geweest. Er zitten trouwens nauwelijks wetenschappelijke feiten in mijn boek. Of ja,

'Ik denk dat taal voor een heel groot deel sfeer maken is: wij hebben het leuk.'

eentje, *fucking insertion*: dat is onderzoek dat zich bezighoudt met de vraag op welke plekken in een zin je het woordje *fucking* kunt gebruiken.'

Is er nog een nieuwe taaltrend voor komend jaar die jij al opgemerkt hebt?

'Ik weet niet of het echt een trend is of wordt, maar ik merk dat mensen om diepzinniger over te komen de laatste tijd vaak zeggen: "Dat is natuurlijk gelukt *dankzij*..." en dan zeggen ze daarachteraan "of *ondanks*." Het valt me sowieso op dat mensen enerzijds alles leuker en luchtiger maken door bepaald taalgebruik en anderzijds alles veel diepzin-

niger en moeilijker maken. De mededeling wordt echter niet interessanter of anders door de manier waarop je het zegt, volgens mij.'

Is het mogelijk om aan de nieuwe trends te ontsnappen of zeggen we uiteindelijk allemaal 'oké' als we 'ja' bedoelen en vinden we alles 'een ding'?

'Je kunt er aan ontsnappen als je bepaalde dingen echt je strot niet uit kunt krijgen. Voor mij is dat bijvoorbeeld "vet, hè?" Dat is volgens mij echt iets van de generatie na mij. Maar veel dingen die in het begin *not done* zijn, kunnen meestal na een tijd wel. Het kan dus best zo zijn dat

de opvolgster van Femke Halsema "No way, dan zeg ik echt van, talk to the hand!" door de Kamer roept, terwijl ik dat nu associeer met blonde meisjes met een strak zwiepende hoge paardenstaart.'

Over nieuwe trends gesproken: twitter jij al?

'Nee, en dat ga ik ook niet doen. Ik vind het veel te fijn dat mensen niet continu weten waar ik ben. De tweets van Marco Borsato zijn trouwens hilarisch! Vol heel persoonlijke details, bijvoorbeeld: "Ik ben nu toastjes met paling aan het eten in bad." Dat is toch grappig?' ■